

דבר תורה לפרשת ראה מאת מעיין הנדלר

"וְרָאָה אֶנְכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה"

הפסוק הפותח את הפרשה עומד כהצגת תנאי השטח לדרך החיים של אדם עובד ה': ראה, אלו החיים, יש בהם מן הברכה ומן הקללה.

מדרש רבה על הפסוק מביא את ההלכה המורה כיצד לקרוא את הקללות:

"הלכה אדם מישראל מהו שיהא מותר לו לקרות התוכחות בקריות הרבה כך שנו חכמים אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולם. למדונו רבותינו למה אין מפסיקין בקללות אמר רבי חייא בר גמדיא לפי שכתוב "מוסר ה' בְּנִי אֶל תִּמְאַס וְאַל תִּקַּח בְּתוֹכָהֶן" אל תעש את התוכחות קוצין קוצין אלא אחד קורא את כולן."

ההלכה הזאת טכנית לכאורה, ומסבירה את דרך הקריאה בתורה בפרשיית התוכחות, אך השפת אמת רואה בה הדרכה לעצם המפגש עם ה"קללה" שבמציאות:

"הענין דיש כמה מכאובים לרשע. אבל מוסר ה' היא לצדיקים ועמך כולם צדיקים. ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום גם כי אלך כו' לא אירא כו' שבטך כו' שידע שהיסורים שלו מה' המה. וזה שנאמר אנכי נותן לפניכם כו' ברכה וקללה לידע שגם העונשין לכלל ישראל מה' המה" (שפת אמת ראה, תרמ"ב).

כשאנחנו נפגשים עם מציאות של קושי וגלות, מתלווה לכאב הפשוט שבמציאות החסרה כאב נוסף, עמוק יותר: תחושת הריחוק מה'. ההרגשה שהוא אינו רוצה בנו עוד ולכן באה עלינו הרעה הזאת. המפתח להתמודדות עם הכאב הזה הוא בהכרה בהבדל בין מכאובי הרשע לבין מוסר ה', שמגיע לצדיקים.

כאשר אנחנו עומדים "לקרוא את התוכחות" – בשעה של קושי, עלינו לזכור ש"אנכי נותן לפניכם... ברכה וקללה". הקושי הוא מוסר ה'. כלל ישראל צדיקים הם, וה' אינו עוזב אותם כלל, לא בשעת שמחה ולא בשעת משבר. הידיעה הזאת אינה מוחקת את כאב השבר, אבל היא נותנת לו פשר אחר. זהו כאב של קשר וחבור ולא של ריחוק והתעלמות.

ומכיוון שהכאב אינו כאב של ריחוק, עבודת ה' אינה משתנה בעקבותיו. כאשר אדם מרגיש שה' עדיין קרוב אליו כפי שהיה קודם לכן, הוא אינו מגיב בהתרחקות כשפוגעת בו מידת הדין. הקללות אינן מפסיקות אותו מדבקתו:

"ביאור הענין ואל תקוץ בתוכחתו. היא מדת השתוות. שמשבחין מאוד מדה זו. והיינו לקבל כל המאורעות בשוה כי אם אין האדם משתנה בפגעו בו מדת הדין אין לה קיום להקללה וחולפת ועוברת ממנו. אך ח"ו אם האדם מתפעל יותר מדאי. בזה נוסף קיום וחזוק להרע. וז"ש אין מפסיקין שלא יפסיק מדביקות ובטחון שיש לו בהקב"ה אף שיעבור עליו מה שיעבור כנ"ל." (שם, תרל"ה)

מידת ההשתוות צומחת ממפגש פנימי ועמוק בין אדם לאלוקיו. מפגש שאינו תלוי בנסיבות החיצוניות של החיים, ואינו מן דיאלוג של תן וקח – אם אתברך אשאר קשור לה', ואם אשאר קשור לה' אתברך. במידה זו אדם שרוי בקשר התמידי של ה' אליו ושל ה' לה'. הקללה והברכה מגיעות שתיהן מה', ועצם הקשר איתו הוא העיקר, ומכיוון שכך הן מתקבלות במידה שווה.

העיקרון הזה של התמודדות עם הייסורים מתוך מבט על עומק המפגש עם ה' שמתרחש בהם מופיע גם בספר התניא. שם אדמו"ר הזקן מלמד אותנו לקבל את הייסורים בשמחה מכיוון שיש בהם קרבת אלוקים מיוחדת, שאיננה בטוב הגלוי והנראה:

"כִּי גַם זֶה לְטוֹבָה, רַק שְׂאִינָה נִגְלִית וְנִרְאִית לְעֵינֵי בָּשָׂר, כִּי הִיא מַעֲלָמָא דְאַתְפָּסְיָא שְׁלִמְעָלָה מַעֲלָמָא דְאַתְגָּלְיָא... כִּי הַשְׁמָחָה הִיא מֵאַהֲבָתוֹ קִרְבָּת ה' יוֹתֵר מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִכְתִּיב: "כִּי טוֹב חֶסֶד דִּמְחִיִּים" וְגו'. וְקִרְבָּת ה' הִיא בְּיָתֵר שְׂאֵת וּמַעֲלָה לְאִין קִיץ בְּעֲלָמָא דְאַתְפָּסְיָא, כִּי נֶשֶׁם חֲבִיּוֹן עֲזוּ וַיּוֹשֶׁב בְּסִתְרָא עֲלִיוֹן." (תניא, ליקוטי אמרים כו)

הברכה והקללה הן למעשה שני סוגים של טוב אלוקי. הברכה היא טוב שמגיע מעלמא דאתגליא, ועל כן הטוב שבה גלוי, מאיר ומשמח. הקללה לעומתה מגיעה מעלמא דאתכסיא, והטוב שבה מכוסה, אינו ניכר ואינו מורגש, אך דווקא הכיסוי וההסתרה מאפשרים מפגש עם מה שגבוה יותר מכל גילוי ואפילו יותר מן החיים עצמם. "טוב חסדך מחיים".

גם כאן השמחה בייסורים אינה מטשטשת את ההבדל בינם לבין הטוב הגלוי, ואינה מוחקת את הכאב אלא מתעלה מתוכו למפגש עומק עם הקב"ה כפי שהוא מאחורי הגילויים החיצוניים – "יושב בסתר עליון".

במעבר בין חודש אב לחודש אלול נמצאת התנועה הנפשית שהשפת אמת ובעל התניא מדברים עליה. דווקא השבר והחורבן קוראים לנו לתשובה עמוקה. לא רק מחיקה של חטאים, אלא חזרה אל שורש הקשר, אל המבט פנים בפנים – מבט פנימה, וגילוי מחודש עד כמה ה' איתנו ואנחנו איתו בטוב הגלוי ובטוב הנסתר.

"לך אמר ליבי בקשו פני את פניך ה' אבקש"

שבת שלום וחודש טוב ומבורך